

УДК: УДК 378.091.322.015.3:[811.161.2'243:028]

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИКІВ ЧИТАННЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Бойко Г. І.

Національний університет «Львівська політехніка», Україна, Львів

У статті розглянуто основні переваги особистісно-орієнтованого навчання та удосконалення навиків читання науково-популярних текстів студентів-іноземців 1-2 курсів на заняттях з української мови як іноземної технічних спеціальностей. Подано п'ять стадій розвитку вміння читати, основні принципи зацікавлення студентів щодо читання і пізнання цікавої інформації, а також перераховані певні вміння, які студент повинен пройти, щоб уміти працювати з книгою та з текстом. Зосереджено увагу на самостійній роботі студентів в аудиторії, читанні текстів будь-якого рівня складності, на зрозумінні, а не на відтворенні тексту.

Ключові слова: особистісно-орієнтоване навчання, науково-популярні тексти, студенти-іноземці, українська мова як іноземна, навички читання.

Бойко Г. И. Усовершенствование навыков чтения студентами-иностранцами на занятиях с украинского языка как иностранного / Национальный университет «Львовская политехника», Украина, Львов

В статье рассмотрены основные преимущества лично-ориентированного обучения и совершенствования навыков чтения научно-популярных текстов студентов-иностранцев 1-2 курсов на занятиях по украинскому языку как иностранному технических специальностей. Подано пять стадий развития умения читать, основные принципы интерес студентов по чтению и познанию интересной информации, а также перечислены определенные умения, которые студент должен пройти, чтобы уметь работать с книгой и с текстом. Сосредоточено на самостоятельной

работе студентов в аудитории, чтении текстов любого уровня сложности, на постижении, а не на воспроизведении текста.

Ключевые слова: личностно-ориентированное обучение, научно-популярные тексты, студенты-иностранцы, украинский язык как иностранный, навыки чтения.

Boyko G. I. Improving reading skills foreign students on the lessons with ukrainian as a foreign language / National University "Lviv Polytechnic", Lviv, Ukraine

The article considers the main benefits of student-centered learning and improving skills of reading popular science texts foreign students 1-2 courses in the classroom Ukrainian language technical specialties. Posted five stages of reading skills, basic principles of student interest in reading and learning about interesting information and lists specific skills that a student must pass in order to be able to work with a book and text. The emphasis is on independent work of students in the classroom reading of texts of any level of difficulty in understanding, not the reproduction of the text.

Key words: personality-oriented education, popular science texts, students, foreigners, Ukrainian as a foreign language, reading skills.

Вступ. Мета особистісно-орієнтованого навчання – розвинути прихильне ставлення до писання і читання й передати поняття, що людина читає, щоб отримати інформацію або задоволення. Для того потрібно відкинути «читання шнурочком» та зосередження над «технікою читання» й змінити підхід до читання [2, с. 44].

Чому людина читає? У сучасному грамотному світі – це, може, звучить, як банальне запитання, але викладачам, які вчать студентів-іноземців читати, над цим питанням треба задуматися.

Зауваги від викладачів, що студенти не слухають і не уважні, найчастіше трапляється під час занять, де необхідне читання. Сьогодні заняття з

елементами читання здебільшого становить переповідання наперед прочитаного тексту та читання уривків вголос перед цілою аудиторією. Практика показує, що читає вголос один студент, решта ж в аудиторії не слухає. Одні вдають, що дивляться в книгу, інші очима мандрують по стінах, а ще інші активно заважають, розмовляючи між собою своєю мовою, шепочучи тощо. Одним словом, студент, який читає вголос, користує, а решта нудиться і гайнує час. Застановімося! Чи логічно марнувати час більшості студентів в аудиторії? Чи треба зосередитися над тим, як краще використати час?

Якщо йдеться про читання, насамперед треба зосередитися над запитанням – чому кожен з нас читає? Чи ми читаємо, щоб правильно й швидко відчитати написаний друк? Чи, можливо, відповідно ствердити, що ми читаємо, щоб довідатися щось нове, досі нам не знане? А чи, може, декотрі з нас читають, щоб посміятися або приємно провести час з книжкою? Мабуть, друга і третя причини більше співзвучні з життєвою потребою вміти читати [2, с. 43].

Основний матеріал статті. З'ясувавши навіщо ми читаємо, подумаймо, як ми це вміння розвиваємо в аудиторії. Якщо мета читання – відчитати і правильно й швидко написане, то безліч вправ над технікою читання, які мають місце на підготовчому відділенні вивчення української мови в НУ «Львівська політехніка» були б доцільними. Але в реальному світі ми не читаємо, щоб швидко й правильно відчитати текст. Ми читаємо, щоб зрозуміти написане, а зрозумівши його, або довідатися щось нове, або отримати певне задоволення. Застановімося! Чи показали ми студентам-іноземцям, що читання приносить приємність? Чи бачили студенти, як читають їх батьки, викладачі, друзі-українці, щоб отримати нову інформацію? Чому в аудиторії ми мучимо студентів безліччю вправ з техніки читання, а тоді дивуємося, що вони не люблять читати? [2, с. 43].

Читати вголос і читати мовчки – це не одне і те саме. Читати мовчки – це читати для того, щоб зрозуміти текст. Читати вголос – це передати зміст тексту так, щоб хтось, хто не має цього тексту перед собою, міг його зрозуміти. Вироблення вміння одного не обов'язково виробляє вміння іншого. Логічно мало би бути, що щойно, коли студент сам зрозуміє текст, він зможе передати його зміст комусь іншому. Іншими словами, студенти мусять підготуватися до читання вголос. Студенти не зобов'язані читати перед цілою аудиторією, якщо вони наперед не прочитали уривку мовчки та не повправлялися декілька разів у малому колі друзів. Подумаймо: Чи хотіли б ми, щоб нам хтось дав у руки текст одного із педагогічних журналів, у якому розкрито теоретичні поняття педагогіки, і сказав читати його перед групою 100 осіб, не даючи нагоди перед тим навіть переглянути його? Чи зрозуміли б ми його під час читання, а ще важливіше, чи зрозуміли б наші слухачі? [2, с. 44].

Провівши певні спостереження за викладачами під час пари з УМІ на першому курсі з елементами читання, бачимо, що викладачі ставляться інакше до студентів, які добре читають, порівняно зі студентами, які читають гірше. Коли читає сильніший студент, викладач більше всміхається, виявляє зацікавлення, надає більше часу відповісти на запитання та коли виправляють, то перебивають у кінці речення або іншої значущої одиниці. Натомість, коли читає слабший студент, викладачі частіше кивають головами, менше всміхаються, перебивають та виправляють так, що перебивають хід розвитку зміст читаного твору [2, с. 48]. Одним словом, викладачі своєю підсвідомою поведінкою створюють ситуацію, у якій подають до відома, що, на їхню думку, студент має справитися ліпше чи гірше або ж принижують студента перед цілою аудиторією, коментуючи його читання. А це призводить до нелюбові до читання і стримане ставлення до викладача, студент починає уникати його і пропускати пари. У результаті чого різниця між сильнішими студентами і слабшими щодо навичок читання до закінчення

семестру чи навчального року залишаються напруженими, як і на початку року або навіть загострюються.

Велика частина досліджень вказує, що мозок сприймає нову інформацію перше глобально, а далі аналізує подробиці інформації. Натомість, як вказують спостереження за навчальним процесом та аналіз навчальних програм, традиційна методика читання читати відбувається у зворотному від природного процесі – від подробиць до глобального. На підставі спостережень дослідниками Д. Голдавей (Holdaway, 1979), Ан Форестер та Маргарет Райнгарт розвиток вміння читати можна поділити на п'ять стадій (Forester, Reinhard 1989): 1. Стадія вияву. Студент-іноземець ознайомлюється з поняттям письма, починає впізнавати букви, розвиває візуальний словник, розуміє, що через читання можна довідатися щось нове. 2. Стадія забавки. Особливість цієї стадії у тому, що ззовні це виявляється періодом спокою. Виглядає, ніби студент нічого нового не вчить. Насправді, у цей час іноземець «перетравлює» інформацію, яку вона почерпнула в попередній стадії. 3. Стадія розвитку. Студент починає розпізнавати літери та сполучення. Тому що він ще не в силі все прочитати, іноземець вживає своє знання про довкілля та ілюстративний матеріал, щоб здогадатися, що написано. 4. Стадія плато. Вияв цієї стадії характеризується на зовні періодом спокою. Студент знову «перетравлює» інформацію. 5. Стадія самостійності. У цій стадії іноземець вміє самостійно читати первісно йому невідомий текст [2, с. 47].

Студент-іноземець вчиться читати, якщо він відчуває текст, який вже частково знає напам'ять, а не коли він робить безліч вправ, у яких треба зіставити літери зі звуками. Студент вчиться читати, коли він читає тексти, у яких є цікава інформація, а не коли вона вивчає фонетичні та морфологічні правила. Коли чужоземець читає, він шукає зміст. Його не цікавить, яка літера виражає який звук. Він хоче знати, як відбувається дія, що сталося в тексті. Студент читає, зосереджуючись на розумінні тексту.

Більшість студентів, які приходять в університет, ще не дійшли до «стадії самостійності» в читанні. Вони перебувають у «стадії розвитку». Деякі можуть навіть бути у «стадії вияву» або в одній зі стадій – «забавки» або «плато». Таким студентам потрібно дуже багато уваги присвятити, щоб ознайомити з друкованим словом. Для цього необхідно також збудити в них бажання читати.

Викладач повинен читати науково-популярний текст вголос і тримати текст чи книгу так, щоб студенти могли бачити ілюстрації. Під читання треба дати нагоду їм поводитися вільно, зручно сісти біля вікна чи згрупуватися для кращого ознайомлення з книгою чи роздати книги індивідуально. Після прочитання варто дати час для роздумів і самостійного перегляду. На дошці написати великими літерами найважливіші інформаційні центри з тексту. Продовжуємо читати ще раз повільно, провадити рукою плинно, не затримуючись над кожним словом, зокрема, щоб передати поняття, що читання полягає не на відчитування слів, а зосереджується на розумінні тексту. Читати природно, не співаючи чи перебільшено вимовляючи чітко слова. Студенти можуть читати разом з викладачем. Не змушувати читати студентів, якщо вони не готові. Ця діяльність провадиться у малих групах (5-6 чол.). Кожен студент і викладач мають той самий текст чи ту саму книжку. Викладач читає вголос, а іноземці кілька секунд після неї повторюють те, що вже прочитано – ніби ехо. Дати нагоду студентам почуватися вільно і впевнено. Не давати в одну групу іноземців, які на тій самій стадії розвитку вміння читати, а навпаки, мішати їх.

Аби виробити поняття, що читання – це можливість отримати задоволення, студентам потрібно далі прислуховуватися до того, як читають їхні друзі і викладачі, та бачити, що дорослим читання приносить внутрішнє задоволення. Практикуйте у безпосередній ситуації перед студентом обмінятися книгою зі своїм співробітником і коротенько описати її зміст на

доступній для студентів мові чи попросити одного студента прочитати кілька уривків книги (вибрати найцікавіші) і переказати перед студентами групи.

Щозаняття викладач повинен вголос щось прочитати студентам. Найкраще читати цікаві спостереження зі спеціальності студентів, які знадобляться їм у навчанні чи у пізнанні даної професії. Потрібно читати багато різноманітних книжок, різного рівня складності на різні теми. Важливо запам'ятати, що коли студенти читають, вони мають зосереджуватися на зрозумінні, а не на відтворенні тексту. У роботі над текстом викладачеві треба інколи відходити від поняття, що студент має подати правильну відповідь на запитання після прочитання тексту. Також треба уникати того, що студент має читати вголос перед аудиторією чи групою. Натомість треба зосередитися на тому, як він сприймає текст та, як він ставиться до нього.

Якщо ми хочемо відійти від єдиного принципу читання на заняття з УМІ науково-популярних текстів, на яких всі студенти в один і той самий час читають одне і те саме, треба впровадити інакший процес.

Мета читання на початковому рівні першого року навчання в університеті має бути така: дати можливість студентам спочатку вибрати книгу, яка їм подобається, порекомендувати кілька варіантів не великого формату, відвідати книжкову крамницю, а також ненав'язливо пропонувати читати тексти за спеціальністю, які необхідні студентам для навчання. Якщо у групі є студенти різних спеціальностей – обмінюйтесь інформацією, доповнюйте вашими знаннями і підкріплюйте новими.

Оскільки ми хочемо заохотити студентів самостійно вибирати, що вони будуть читати, то є можливість що студент розпочне читати книжку і, почитавши, вирішить, що ця книжка її не цікавить. Не потрібно змушувати читати книжки до кінця, це відвертає від читання, а не наближує.

Якщо ми хочемо сприяти особистісним зацікавленням студентів, процес читання на заняттях можна поділити на три етапи: 1) студент читає, що

рекомендує викладач; 2) студент робить завдання до прочитаного; 3) студент спілкується з викладачем. Не обов'язково, а то й не бажано, щоб кожен перейшов усі етапи упродовж одного заняття. Натомість планування треба так організувати, щоб усі етапи кожен студент пройшов зокрема, згідно з її потребами, за один або два тижні [2, с. 53].

Для уможливлення кращого процесу читання, створіть невелику бібліотеку різних книжок. Дайте нагоду студентам читати книжку, яку вони вибрали, мовчки 15-20 хвилин щопари. Під час читання викладач також читає свою книжку (напр., професійну літературу, новини в газеті тощо). Коли студенти роблять завдання, є нагода, щоб викладач зустрівся з поодинокими студентами та обговорив, що вони прочитали, що їм сподобалося, а що менш сподобалося з того, що вони читали. Це також нагода, щоб кожен із них прочитав вголос наперед підготовлений уривок і переповів зміст прочитаного. У такий спосіб є нагода перевірити знання й вміння кожного студента. Не обов'язково, щоб викладач знав усі книжки за спеціальністю, які читають студенти. Навпаки, дуже доцільно, щоб іноземець переповідав те, що викладачеві наперед не відоме. Рекомендую, щоб студент написав кілька фраз у зошит після зустрічі з викладачем. Так само викладач після зустрічі мусить записати зауваги.

На певному етапі навчання студент-іноземець повинен пройти певні вміння, які допоможуть йому не боятися книги, а навпаки підготують його до процесу навчання в університеті. Отже, робота з книгою полягає у наступному:

1 рік навчання (1 семестр). Студент-чужоземець мусить: 1) розрізняти основні елементи навчальної книги; 2) за змістом підручника знаходити необхідний текст на тій чи іншій сторінці; 3) розрізняти розділи, тематику навчального підручника за їх назвами; 4) розрізняти книги за спеціальністю, знаходити інформацію про їх назви, автора; 5) самостійно читати невеликі науково-популярні тексти, газетні публікації, переглядати відеоролики; 6)

колективно розглядати прочитану книгу; 7) назвати кілька українських книжок, які сподобалися, полюбилися; 8) визначає орієнтовно зміст книги, твору, спираючись на ілюстрації, назву, прізвище автора; 9) розрізняє прочитаний твір за стилями написання; 10) знає структурні елементи книги та їх призначення.

2 рік навчання. Студент-іноземець уміє: 1) визначати за заголовками і змістом твори, близькі за тематикою й жанром; 2) відшукувати підручники одного і того ж автора чи спеціальності; 3) читати структурні елементи книжки та знати їх призначення: титульний лист, зміст, передмова (вступ), при книжкова анотація, післямова; 4) складати коротку розповідь про книгу до її прочитання на основі трьох провідних показників (автор, назва, ілюстрації) та додаткових титульних даних, прикнижкової анотації. 5) працювати з навчальною книгою; 6) знаходити, зіставляти і порівнювати тексти близькі за тематикою та спрямованістю; 7) орієнтуватися у змісті підручника; 8) самостійно вибирати книжки для читання і навчання, користуючись рекомендаційним плакатом, ілюстрованою картотекою, вільним доступом до книжкових фондів; 9) користуватися довідковою літературою доступною даному віку; 10) цілеспрямовано читати періодику, використовуючи її в навчальній діяльності [2, с. 57].

Робота з текстом – це, перш за все, розуміння, а це, в свою чергу, вимагає від студентів на першому році навчання: 1) читати невеликі зв'язні тексти; 2) розуміти прочитане; 3) відповідати на запитання за змістом; 4) знаходити в тексті відоме і невідоме, головне і другорядне, основну думку; 5) осмислити заголовок твору і дібрати свій; 6) усно переказати (детально) текст; 7) розрізнять групу окремих речень і текст; 8) свідомо читати мовчки; 9) встановлювати логічну послідовність і причинність подій у хронологічному порядку; 10) формулювати самостійно запитання і завдання до прочитаних текстів.

2 рік навчання зосереджує нашу роботу на тому, що усі студенти повинні: 1) переказувати (повно, вибірково, стисло) зміст прочитаного; 2) визначати тему і мету тексту; 3) самостійно осмислювати зміст прочитаних книжок; 4) висловлюватися на тему «Чим і чому цікавий цей твір?»; 5) самостійно добирати до тексту заголовки; 6) виділяти головне в прочитаному тексті; 7) знаходити в тексті речення для відповіді на запитання; 8) пояснювати значення слів, важливі для розуміння тексту; 9) знаходити у тексті синоніми, антоніми, слова вжиті у переносному значенні, пояснювати їх [2, с. 58-59].

Важливою ланкою у читанні і розумінні науково-популярних текстів є вміння студентів-іноземців: 1) ділити текст на логічно закінчені частини (абзаци), спостерігати за зв'язком думок між окремими абзацами; 2) ділити текст на частини за запитаннями, поставленими викладачем; 3) співвідносити ілюстрацію із частиною тексту; 4) складати план до прочитаного тексту; 5) самостійно вести спостереження за структурою текстів; 6) встановлювати послідовні, часові, причинно-наслідкові та смислові зв'язки частин тексту; 7) членувати тексти на логічно закінчені уривки; 8) складати план (з допомогою викладача і самостійно); 9) проводити спостереження за змістом і логікою абзаців [2, с. 60].

Висновки. Пам'ятаймо, що правильно організоване заняття і вміле бачення кожного студента, як окремої особистості і юного науковця-дослідника, ми досягнемо великих звершень у навчанні і пізнанні цікавого. Читання – це найважливіший елемент навчання і розвитку.

Процес читання – це творчий процес. Цей процес розпочинається, коли студенти тільки ступили на землю України, прилетівши чи приїхавши на навчання, коли іноземець придивляється на вивіски, оголошення, написи на етикетках чи крамницях. Процес продовжується, коли студент запам'ятовує і усно відтворює текст цікавої для нього розповіді, історії, передачі, ситуації. Згодом він починає розпізнавати фрази і слова у текстах і плавно переходить

на самостійне читання. Читаючи, студент-чужоземець зосереджується на розумінні того, що він читає. Він звертає увагу на літери та сполучення лише тих слів, які їй невідомі. Часто студент перескакує поодинокі слова та фрази, коли читає. Кожен іноземець розуміє написаний текст по-своєму, згідно зі своїм світосприйманням, знанням та первісними переживаннями.

Література:

1. Бей Л. Б. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів / Л. Б. Бей, О. М. Тростинська // *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі: Міжпредметні зв'язки.* – Вип. 12. – Харків: Константа, 2008. – С.48–59.
2. Винницька О. А. Лицем до дитини. Особистісно-орієнтоване навчання в початковій школі. Посібник для професійного розвитку вчителя. – Львів: Літопис, – 2005. – С. 43–70.
3. Коваленко Ю. А. Використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов // *Іноземні мови.* – 1999. – №4. – С.37–42.
4. Круківська І. А. Робота з країнознавчим матеріалом як фактор розвиваючого навчання // *Іноземні мови.* – 1999. – №1. – С.7–9.
5. *Наука і техніка у сучасному світі: збірник науково-популярних текстів та навчальних завдань для студентів-іноземців технічних вишів* / [Г. І. Бойко, І. П. Василюшин, Т. В. Гроховська, О. А. Качала, А. В. Моторний, І. П. Юзвяк]; за ред. І. Карого. – Львів: Львівська політехніка, – 2012. – 180 с.
6. Forester Anne and Reinhard Margaret. *The Learner's Way.* Winnipeg : Peguis Publisher, – 1989.
7. Holdaway Don. *The Foundations of Literacy.* Toronto : Ashton Scholastik, – 1979.

References:

1. Bjej L. B. *Problemy vykladannja ukrajinsjkoji movy riznym kateghorijam inozemnykh studentiv* / L. B. Bjej, O. M. Trostynsjka // *Vykladannja mov u vyshhykh*

- navchaljnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi: Mizhpredmetni zv'jazky. – Vyp. 12. – Kharkiv: Konstanta, 2008. – S.48–59.*
2. *Vynnycjka O. A. Lycem do dytyny. Osobystisno-orijentovane navchannja v pochatkovij shkoli. Posibnyk dlja profesijnogho rozvytku vchytelja. – Ljviv: Litopys, – 2005. – S. 43–70.*
3. *Kovalenko Ju. A. Vykorystannja informacijnykh tekhnologhij u navchanni inozemnykh mov // Inozemni movy. – 1999. – № 4. – S.37–42.*
4. *Krukivsjka I. A. Robota z krajinoznavchym materialom jak faktor rozvyvajuchogho navchannja // Inozemni movy. – 1999. – № 1. – S.7–9.*
5. *Nauka i tekhnika u suchasnomu sviti: zbirnyk naukovo-populjarnykh tekstiv ta navchaljnykh zavdanj dlja studentiv-inozemciv tekhnichnykh vyshiv / [Gh.I. Bojko, I. P. Vasylyshyn, T. V. Ghrokhovsjka, O. A. Kachala, A. V. Motornyj, I. P. Juzvjak]; za red. I. Karogho. – Ljviv: Ljvivsjka politekhnika, – 2012. – 180 s.*
6. *Forester Anne and Reinhard Margaret. The Learner's Way. Winnipeg: Peguis Publisher, 1989.*
7. *Holdaway Don. The Foundations of Literacy. Toronto: Ashton Scholastik, 1979.*

